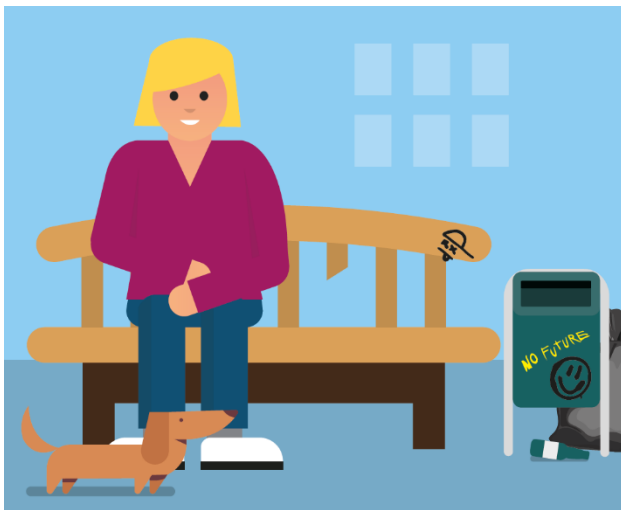

Bewoners van aandachtswijken sporten minder

Gezonder leven en meer meedoen in de samenleving door meer te bewegen en sporten

Strategisch plan voor het vergroten van de mogelijkheden voor inwoners van aandachtswijken om deel te nemen aan sport en bewegen.

Versie 1 juli 2023 na bespreking met de adviesraad MOOI

Crew

Natascha Notten
Nynke Bakker
Jacqueline Jonkhart
Houda Loukili
Houssin Bezzai
Monaïm Benrida
Atabey Senyurek
Willem de Boer
Harmen Bijsterbosch
Maikel Waardenburg
Ismail Ismail
Axel Quist
Gert-Jan Schotanus

Programmamanagement MOOI

Jarno Hilhorst
Elisa Fung

Kwartiermaker

Paul Dirkse

"You are trying to solve the problem. But you are not even looking at it" – Billy Beane (Moneyball)

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
Proces	3
2. Analyse en beschrijving van het wicked problem.....	5
Vooraf.....	5
Een aandachtswijk	5
Sport- en beweegdeelname	6
Uitdagingen	7
3. Strategie en thema's.....	9
Leidende principes	9
Kansengelijkheid	9
Gemeenschap	9
Thema's	10
Bestaanszekerheid.....	10
De betekenis van sociale relaties.....	11
Betrokkenheid inwoners	11
Sturing en uitvoering	11
Aandacht voor de doorsnijdende thema's	12
Randvoorwaarden.....	13
4. Uitvoering.....	15
Focus op wijken met laagste sport- en beweegdeelname?.....	15
Onderlinge prioritering thema's.....	15
Synergie	16
Beweegalliantie	16
Sportinnovator	17
Sportakkoord II	17
Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid	17
Programma School en Omgeving	18
GALA	18
ZonMw	18
Community	18
Kennisinfrastructuur	19
5. Financiering	20
Bijlage 1	23
Bijlage 2	23

1. Inleiding

Dit strategisch plan maakt deel uit van het programma Missiegedreven Ontwikkeling van Onderzoek en Innovatie (MOOI) in beweging en richt zich op de sport- en beweegdeelname van inwoners van aandachtswijken. ZonMw heeft het programma opgesteld in opdracht van de directie Sport van het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS) en NOC*NSF. Het doel van deze missiegedreven ontwikkeling van onderzoek en innovatie (MOOI) sport en bewegen is om onderzoeks- en innovatietrajecten steeds meer en beter bij te laten dragen aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen waar de samenleving in het algemeen en de sport- en beweegsector in het bijzonder voor staan. De horizon wordt mede gevormd door de missie van de Rijksoverheid en de sport- en beweegsector om in 2040 de gezondheidsverschillen in de samenleving te verkleinen. Volgens die missie zou in dat jaar 75% van de Nederlanders geregeld moeten sporten en bewegen.

Dit plan richt zich specifiek op onderzoek en innovatie die bij gaan dragen aan de sport- en beweegdeelname van mensen in aandachtswijken en aan het verkleinen van de kloof van sociale ongelijkheid. In dit plan komen kennisvraagstukken aan de orde op (deel)systeemniveau. Hiermee wordt niet zozeer uitgegaan van een keten van oorzaak-gevolg-relaties, maar dat binnen een (deel)systeem sprake is van een onderlinge afhankelijkheid tussen verschillende onderdelen. Het is een set van veelal complexe processen die zich aan elkaar aanpassen, op elkaar reageren en elkaar beïnvloeden.

Tijdens de totstandkoming van dit plan is inspiratie gevonden in het gedachtegoed van het Dutch Research Institute for Transitions (DRIFT). Met een door DRIFT opgesteld kwadrantenmodel zijn leidende principes voor de transitie geïdentificeerd. Bovendien zijn daarmee kennisvraagstukken vastgesteld welke volgens de voor dit plan samengestelde crew prioriteit zouden moeten krijgen. Op die manier dragen deze kennisvraagstukken bij aan het beter begrijpen en faciliteren van nieuwe manieren van denken, doen en organiseren om de transitie naar een vitaler Nederland te versnellen. Het gaat in dit plan om kennis en innovatie die moeten bijdragen aan lange termijn-doelen op het gebied van sport en bewegen in onze samenleving. Het maakt ook dat onderzoek en innovatie transformatief¹ en praktijkgestuurd dienen te zijn en gericht op gebruikers.

Het plan beschrijft daarnaast welke andere mogelijkheden er zijn om dit onderzoek en deze innovatie te financieren, naast de beschikbare financiering voor dit MOOI-programma.

Proces

Bij de start van MOOI in beweging zijn enkele uitgangspunten vastgesteld. Het actief betrekken van het werkveld - aangeduid als de community -, om tot een breed gedragen onderzoeks- en innovatieagenda te komen, is er één van. Het strategisch plan is bedoeld voor dat veld en beoogt de partijen, die er mee aan de slag gaan, te kunnen binden en boeien. Het geeft inspiratie, richting en houvast. Op deze manier wil MOOI een programma zijn waar de praktijk in gelooft.

Voor de totstandkoming van dit plan is een kwartiermaker aangesteld. De kwartiermaker heeft een werkgroep van professionals uit het veld samengesteld, de zogenoemde crew. Aan de vorming hiervan is een zorgvuldig proces voorafgegaan. Het doel was om acht tot twaalf enthousiaste en betrokken mensen bij elkaar te brengen met een representatie vanuit de quadruple helix: gebruikers², overheden, onderzoekers en bedrijfsleven. Deze crew is vanaf januari 2023 vijf keer bij elkaar geweest. Daarnaast is er een meedenksessie voor geïnteresseerden³ georganiseerd voor een bredere consultatie.

Het werk van de crew is ondersteund met een [kennis- en innovatiescan](#), die is opgesteld door de onderzoekers Mirjam Stuij en Ine Pulles van het Mulier Instituut. Dit document diende voor de crew als

¹ Transformatieve kennis is kennis die de status quo uitdaagt, bijdraagt aan fundamentele verandering en duurzame toekomstigen genereert.

² Met de term 'Gebruikers' bedoelen we mensen die aan het einde van de kennisketen staan, zij die kennis en innovaties in hun dagelijkse praktijk 'gebruiken' en toepassen. Bijvoorbeeld:

- (potentiële) sporters en 'beweegers'

- praktijkprofessionals en vrijwilligers + de maatschappelijke organisaties waar zij werkzaam zijn

³ Bijlage 2 omvat de namen van de deelnemers

startfoto en als inspiratiebron voor dit plan. Het geeft de data weer die de omvang van dit wicked problem onderbouwen en biedt een overzicht van lopende initiatieven in Nederland op dit snijvlak van sport en sociaal domein.

Behalve de leden van de crew heeft de kwartiermaker gesproken met een breed scala aan professionals die in meer of mindere mate betrokken zijn bij dit vraagstuk. Een overzicht van de geraadpleegde professionals is bijgevoegd (bijlage 1) Daarnaast zijn er praktijkbezoeken gebracht aan professionals in wijken in Gouda, Leiden en Rotterdam om een indruk te krijgen van de dagelijkse praktijk.

De thema's welke volgens de crew kansrijk zijn om een bijdrage te leveren aan het terugdringen van de sport- en beweegkloof, zijn na de laatste bijeenkomst van de crew ook nog voorgelegd aan een groep wijkprofessionals in Den Haag, Lansingerland, Delft en Leiden. Hiermee heeft de crew de thema's in de praktijk getoetst bij buurtsportcoaches, een schoolmaatschappelijk werker, een regio coördinator van een maatschappelijke sportorganisatie, beleidsmedewerkers en welzijnsprofessionals.

2. Analyse en beschrijving van het wicked problem

Vooraf

In de aanloop naar dit strategisch plan is er door ZonMw, en in het bijzonder de adviesraad van het programma MOOI, gewerkt aan het beschrijven van de wicked problems. Een wicked problem is een maatschappelijke uitdaging met de volgende kenmerken:

- uniek
- sleept al jaren zonder oplossing in zicht
- verschillende stakeholders zijn vaak onderdeel van zowel het probleem als de oplossing
- vaak verbanden met andere wicked problems: het beperkt zich niet tot één thematisch 'gebied' en kan meestal niet geïsoleerd bekeken worden

Met thematafels is zoveel mogelijk informatie uit het veld opgehaald. Uiteindelijk is gekozen voor de volgende omschrijving van dit [wicked problem](#):

“Mensen met een laag inkomen en een lage opleiding, doen vaak minder aan bewegen en sporten dan mensen met een hoog inkomen en hoge opleiding. Er zijn verschillende oorzaken hiervoor: praktische drempels (hoge kosten, geen tijd, ver weg), vanwege ervaren gezondheidsproblemen, of omdat het ontbreekt aan kennis hoe gezond te bewegen. Het percentage hoogopgeleide Nederlanders dat wekelijks sport is bijna twee keer zo hoog (71 procent) als het percentage laagopgeleiden (36 procent). Bijna de helft van de laagste inkomensgroepen sport nooit. In aandachtswijken concentreert zich deze problematiek. Dat zijn wijken waarin relatief veel mensen met een laag inkomen wonen, en oude huizen staan. Tijdens de coronapandemie is die kloof alleen maar groter geworden. Hoe kan de sportdeelname en beweegtijd in deze wijken structureel toenemen?”

Een aandachtswijk

Alvorens nader in te gaan op de omschrijving van het wicked problem, schetsen we eerst de bredere context. Het nationaal geformuleerde beleid op het gebied van sport en bewegen is het vertrekpunt voor het programma MOOI in beweging. Nederland heeft zich ten doel gesteld dat in 2040 75% van de inwoners voldoet aan de beweegrichtlijn. Voor kinderen tot en met 18 jaar betekent dat 1 uur per dag matig intensief bewegen en 3 keer per week spier- en botversterkende activiteiten. Voor volwassenen geldt 2,5 uur per week matig intensief bewegen en 2 keer per week spier- en botversterkende activiteiten.

In 2020 voldeed 52% van de kinderen en 52,9% van de volwassenen aan deze beweegrichtlijn. Het is dus duidelijk dat er een forse verandering nodig is. De nationale overheid erkent dat hiervoor veel breder dient te worden gekeken dan alleen naar de sportsector. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat vijf verschillende departementen de beweegrichtlijn van 75% als missie hebben omarmd.

Als we de Nederlandse samenleving zouden modelleren en beschouwen als een verzameling in elkaar hakende maatschappelijke deelsystemen, kan hier gesproken worden van een transitie. Het gaat immers om een proces van schoksgewijze en structurele systeemverandering naar een vitaal Nederland in beweging. Systeemverandering betekent hier het veranderen van meerdere maatschappelijke deelsystemen. Zo'n maatschappelijk deelsysteem is een regime van dominante manieren van denken, doen en organiseren. Een maatschappelijk deelsysteem kan worden gedefinieerd door de structuur (instituten, economisch en fysieke), de cultuur (gedeelde beelden, waarden, paradigma's) en werkwijzen (routines, regels, gedrag).

Dit strategisch plan stelt de aandachtswijk als maatschappelijk deelsysteem centraal. De beoogde verandering in manieren van denken, doen en organiseren moet zichtbaar en merkbaar worden in die dimensie. Zichtbaar in de trend van sport- en beweegdeelnamecijfers en merkbaar in het leven van alledag van inwoners van aandachtswijken.

Voor dit strategisch plan is gekozen voor een ruime interpretatie van de term aandachtswijken. Deze is in lijn met de interpretatie van de term aandachtswijk, geformuleerd door het Mulier instituut in de kennis- en innovatiescan. We spreken hier niet over een beperkte of afgebakende verzameling van

aandachtswijken, zoals wel gebeurt in Rijksprogramma's die ook een wijkaanpak voorstaan, met als voorbeelden het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid en het programma School en Omgeving. Een aandachtswijk is hier gedefinieerd als een wijk of een buurt waar door een combinatie van factoren een lagere kwaliteit van de leefomgeving zichtbaar en merkbaar is. Deze factoren betreffen een mix van fysieke en sociale elementen. In een aandachtswijk is vaker sprake van luchtvervuiling en verkeerslawaai, is de sociale structuur (de hulpbronnen waarover mensen beschikken zoals netwerken, talenten, dromen, geschiedenissen en sociale verbanden) minder fijnmazig en sterk en zijn er minder voorzieningen en groen en relatief veel fastfoodaanbieders.

Door gentrificatie⁴ en het beleid voor sociale woningbouw van de laatste vijftien jaar zijn deze wijken steeds meer verworpen tot vangnet voor mensen met de laagste inkomens en voor kwetsbare groepen. Relatief veel mensen leven er in (werkende) armoede. Bezien vanuit het perspectief van bevolkingsgroepen wonen hier relatief veel jonge kinderen, ouderen (90+), éénoudergezinnen en alleenstaanden tot 65 jaar. Hun sociaaleconomische positie, afgeleid van hun (lage) inkomen en (praktische) opleidingsniveau, gaat vaak gepaard met een minder goede gezondheid. Dit zorgt voor gevoelens van onzekerheid en op termijn voor chronische stress.

Deze opeenstapeling van gezondheids- en sociale problemen wordt ook wel een 'syndemie' (syndemics) genoemd. Deze zogenoemde 'syndemische kwetsbaarheid' gaat mogelijk door generaties heen, ook wel intergenerationeel genoemd. Een complex samenspel van ongunstige sociale omstandigheden, nare levensgebeurtenissen, leefgewoonten en levenslessen kenmerkt de geschiedenissen van families, waarbij deze kwetsbaarheid van generatie op generatie wordt doorgegeven (Slagboom, 2022).

Inwoners van aandachtswijken hebben meer dan gemiddeld moeite met het vinden, begrijpen en gebruiken van kennis en informatie voor een actievere leefstijl. Er is wantrouwen naar instanties en naar de overheid. Deze instanties zijn vaak wel al aanwezig in de wijk, maar bereiken inwoners in beperkte mate. Naast wantrouwen heeft dat ook te maken met een mismatch tussen de beelden, normen en waarden waarmee instanties werken en die van de inwoners.

Instanties in de wijk spiegelen een actieve leefstijl voor als het goede om te doen, vanuit de gedachte dat dit voor iedereen haalbaar, bereikbaar en vervulbaar zou moeten zijn. Juist daarin tekent zich een mismatch af: aan de ene kant de insteek van deze instanties, als mogelijke hulpbronnen voor inwoners in de aandachtswijk, en aan de andere kant de beelden, normen en waarden van inwoners welke eerder intergenerationeel en cultureel bepaald zijn en verder gevormd door negatieve ervaringen met instanties. Onder inwoners van aandachtswijken leven relatief vaker dan in andere wijken gevoelens dat zij er in de samenleving niet toe doen, dat er niemand voor hen opkomt. Zij hebben het gevoel dat de overheid hen in de steek laat bij hulp met problemen die buiten hun eigen (individuele) controle liggen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit onderzoek dat in de kennis- en innovatiescan van Mulier wordt aangehaald.⁵

Sport- en beweegdeelname

In de kennis- en innovatiescan van het Mulier instituut wordt cijfermatig onderbouwd dat in aandachtswijken relatief minder inwoners lid zijn van een sportclub en dat zij minder deelnemen aan sport- en beweegactiviteiten. De belemmeringen die zij ervaren, liggen op het vlak van geld, fysieke gesteldheid, sociaal-culturele normen en waarden en een gebrek aan kennis van en toegang tot het sport- en beweegaanbod.

Recent onderzoek naar de effecten van de lockdowns tijdens de coronacrisis wijst uit dat de sportdeelname van mensen met een lage opleiding en mensen met financiële problemen sterker is afgenomen dan de sportdeelname van mensen met een andere sociaaleconomische positie. De beweegkloof lijkt zich dus verder te vergroten, ondanks talrijke inspanningen van beleidsmakers en uitvoerende partijen in de sport- en beweegsector en daarbuiten. Het is zaak deze ontwikkeling om te buigen om in 2040 van een vitaler Nederland te kunnen spreken.

⁴ opwaardering van een buurt of wijk op sociaal, cultureel en economisch gebied door het aantrekken van kapitaalkrachtige nieuwe bewoners/gebruikers en de daarmee gepaard gaande verdrijving van de lagere klassen uit de buurt of wijk

⁵ [Kennis- en innovatiescan Mulier Instituut](#) pagina 11

Uitdagingen

Het is cruciaal om te erkennen en te begrijpen met welke complexiteit we te maken hebben bij dit wicked problem. Puur kijkend naar de statistieken is het een duidelijk waarneembare opgave. Dit blijkt ook weer uit de startfoto die Mulier Instituut heeft opgesteld ter ondersteuning van dit plan. Mensen met een lage sociaaleconomische status sporten en bewegen minder dan mensen met een hoge sociaaleconomische status. Daarnaast zijn zij minder vaak lid van een sportvereniging of commerciële sportaanbieder. Dit geldt zowel voor jongeren als voor volwassenen. Lagere sociaaleconomische statusgroepen ervaren meer en grotere belemmeringen om te sporten en bewegen. Hierbij gaat het om bijvoorbeeld combinaties van fysieke, financiële, sociaal-culturele en aan het aanbod gerelateerde belemmeringen. Er is minder bekend over hoe zwaar de betreffende belemmeringen meewegen.

Deze belemmeringen als oorzaken van minder sporten en bewegen kennen ieder ook weer onderliggende oorzaken. Ogenscheinlijk is het een eenvoudig te beschrijven vraagstuk. Echter bij nadere analyse van de belemmeringen wordt een spectrum aan verschillende onderwerpen geïdentificeerd die van invloed zijn. We kunnen dat aanduiden als de oorzaken achter de oorzaak. Deze liggen niet alleen op het gebied van sport en bewegen en sociaaleconomische positie. Ze liggen ook op het vlak van toegang en inclusie, kansgelijkheid, welvaart en welzijn, sociale klasse, leefbaarheid, culturele en intergenerationele achtergrond en van onderling vertrouwen.

Tegelijkertijd is er wetenschappelijk veel bewijs dat het structureel inpassen van sport- en beweegactiviteiten in een individuele leefstijl een positief effect heeft op iemands individuele gezondheid. Nederland heeft als missie om gezondheidsverschillen in de samenleving te verkleinen. De afgelopen jaren is sterk ingezet op beleid dat gericht is op individuele gedragsbeïnvloeding van inwoners om deze verschillen te verkleinen. Als we een samenvatting maken van de beleids- en uitvoeringsinspanningen van de laatste 20 jaar, om meer inwoners van aandachtswijken te doen sporten en bewegen, dan zien we relatief veel focus op specifieke doelgroepen. Denk aan (jonge) kinderen, jongeren en ouderen. Dit lijkt logisch in het licht van redeneringen als 'jong geleerd oud gedaan' en van beleidsdoelen gericht op preventie. In een vergrijzende samenleving, waarin met argusogen wordt gekeken naar de almaar stijgende zorgkosten, dan is een focus op ouderen goed te verklaren.

Dat blijkt ook uit de kennis- en innovatiescan van Mulier. De onderzoekers maakten een inventarisatie van initiatieven aangeleverd door Kenniscentrum Sport & Bewegen, Sportinnovator en ZonMw. Ofschoon deze inventarisatie niet uitputtend is en evenmin systematisch is geanalyseerd op werkzame mechanismen, zien de onderzoekers wel bepaalde patronen. Zij concluderen dat er veel aanpakken en innovaties gericht zijn op het stimuleren van sport- en beweegdeelname van bewoners in aandachtswijken en/of mensen met een 'lage sociaaleconomische status'. Het is echter vaak niet duidelijk wat de status precies is van een aanpak of innovatie en wat de resultaten en effecten zijn. De belangrijkste bevinding is dat vrijwel alle aanpakken en interventies gericht zijn op specifieke groepen deelnemers, waarvan men op individueel niveau het gedrag wil veranderen. Er is een centrale plaats in vrijwel alle initiatieven voor het beïnvloeden van de leefstijl van de deelnemers. De meeste initiatieven besteden vrijwel geen aandacht aan het geheel van onderliggende ongelijkheden waar deze deelnemers mee te maken hebben. Het gaat dan om onderwerpen als armoede, onderwijsachterstanden, schulden, laaggeletterdheid en woonsituatie. Dit zijn onderwerpen die in hoge mate de sociale context bepalen waarbinnen het leven van deelnemers zich afspeelt. Dat roept de vraag op in hoeverre een structurele individuele gedragsverandering naar een gezondere leefstijl mogelijk is, zolang de sociale en fysieke context hetzelfde blijft.

In bredere context dan de aandachtswijk is het Nederlandse stelsel van sporten en bewegen zelf ook aan verandering onderhevig. Er is een transitie gaande waarin de balans van het organiseren van sportactiviteiten verschuift van de georganiseerde sport (sportbonden, verenigingen) naar de zelfgeorganiseerde en/of commerciële sport (Strava, whatsapp groepen, fitness). Ook sportinhoudelijk verschuift de balans met de opkomst van nieuwe sporten zoals urban sports, padel/pickleball en beachsporten. Tot slot komt, bijvoorbeeld in beleid, de maatschappelijke waarde van sport explicieter aan de orde.

Er ontstaan stevigere verbanden tussen sport en beweegbeleid en het welzijns-, gezondheids- en ruimtelijk beleid. Sport en bewegen zijn niet alleen meer een doel maar ook een middel. Deze transitie

is ook van invloed op het deelsysteem aandachtswijk en op de oplossingen die kunnen bijdragen aan het vergroten van de sport- en beweegdeelname in dit deelsysteem.

Samengevat zijn er in Nederland het afgelopen decennium op heel veel plekken initiatieven ontplooid om inwoners te bewegen tot een actievere leefstijl. Deze initiatieven adresseren vaak één of meer belemmeringen om te gaan sporten en bewegen. Als het bijvoorbeeld gaat om het wegnemen van financiële drempels, dan zijn de invoering van het Jeugdfonds Sport & Cultuur en van het Volwassenenfonds Sport & Cultuur voorbeelden van veranderingen die bijdragen aan de ambitie om inwoners meer te doen sporten en bewegen. De vele initiatieven op wijkniveau kennen over het algemeen een tijdelijk en 'doe'-karakter. De interventies zelf zijn vaak uitgedacht vanuit een aanbodbenadering en veel minder vanuit een behoefte van inwoners. Recent zien we een kanteling naar een meer vraaggerichte benadering.

De belangrijkste uitdaging is nu hoe deze transitie versneld kan worden. De toegenomen aandacht voor sporten en bewegen bij beleidsmakers kan overigens ook leiden tot (te) hoge verwachtingen in wat vanuit sporten en bewegen kan worden bijgedragen aan het terugdringen van gezondheidsverschillen. Er is inmiddels het nodige gezegd over de vaak sociaal-economische en sociaal-culturele oorzaken achter de oorzaken van minder sporten en bewegen. De oplossingsrichtingen daarvoor liggen echter buiten de invloedssfeer van de sport- en beweegsector.

Het is in ieder geval noodzakelijk om ten opzichte van de afgelopen jaren te kiezen voor een andere aanpak. In hoofdstuk 3 wordt daar nader op ingegaan.

3. Strategie en thema's

Leidende principes

In het vorige hoofdstuk is toegelicht dat dit plan vertrekt vanuit het besef dat er de afgelopen twintig jaar veel inspanningen zijn gepleegd in aandachtswijken om inwoners aan het sporten en bewegen te krijgen. De situatie zou vergelijkbaar moeten worden met die van andere wijken. Duidelijk is dat dit niet heeft geleid tot het verkleinen van deze sport- en beweegkloof tussen inwoners van verschillende sociale-economische posities. Volgens de opstellers van dit strategisch plan is het tijd om anders te werk te gaan. Het zwaartepunt van de inspanningen ligt tot nu toe op het individueel beïnvloeden van leefstijl naar een actieve leefstijl als norm voor iedere inwoner. Uit de statistieken blijkt dat er meer en vooral iets anders nodig is. Daartoe biedt dit strategisch plan de koers aan met het vaststellen van de kennis- en innovatieagenda. Deze agenda gaat het werkveld inzichten, inspiratie en richting bieden. De benadering van individuele gedragsbeïnvloeding moet worden verrijkt met een aanpak die op systeemniveau veranderingen gaat versnellen.

In de kennis- en innovatiescan van Mulier wordt vastgesteld dat de kennis over deze maatschappelijke opgave sterk in ontwikkeling is. Verschillende disciplines uit de wetenschap dragen hieraan bij, zoals de biomedische, epidemiologische, gezondheids- en gedrags- en sociale wetenschappen maar ook vanuit de ethiek en de filosofie. Er is al heel veel kennis beschikbaar, tegelijk is die kennis veelzijdig en versnipperd. Er is een goed begrip ontstaan van de belemmeringen die inwoners ervaren om (meer) te gaan sporten en bewegen. Maar over het gewicht van ieder van die belemmeringen is minder bekend. Het gaat in de regel dus om een combinatie van belemmeringen die op hun beurt ook weer achterliggende oorzaken hebben. Dat betekent nog niet dat we weten hoe we deze belemmeringen kunnen wegnemen. Zoals de WRR in 2017 stelde: weten is nog geen doen⁶.

Dit plan kan bijdragen aan een strategie voor een snellere transitie naar een vitaler Nederland in 2040. Hierbij wordt prioriteit gegeven aan de kennisontwikkeling, kennisbenutting en innovatie op het gebied van sporten en bewegen door inwoners van aandachtswijken. Hiervoor zijn twee leidende principes vastgesteld. Deze bieden alle spelers in het werkveld houvast en richting en beoogt een meer gezamenlijke focus.

Kansengelijkheid

Dit strategisch plan stelt allereerst het thema kansengelijkheid als leidend principe centraal voor de komende jaren. Het begrip, dat we vooral kennen in relatie tot het onderwijs, staat hier voor de kans om volwaardig mee te kunnen doen aan sport en bewegen. Het streven moet zijn om iedere inwoner toegang tot sport en bewegen te bieden. Er mogen geen drempels of uitsluitingsmechanismen zijn om mee te kunnen doen aan sport- en beweegactiviteiten. Sporten en bewegen worden inclusief waarbij er geen sociale of economische barrières meer mogen zijn. Een benadering alleen op het niveau van interventies en het individu is niet toereikend voor een structurele impact. Er moet onderzoek komen naar de gevolgen van de huidige dominante manieren van denken en werken voor sporten en bewegen. En ook naar de succes- en faalfactoren op het gebied van wet- en regelgeving, beleid, financiering en van samenwerking. Dit leidend principe sluit aan bij de toenemende roep in het publieke en wetenschappelijke debat om het recht op bestaanszekerheid in onze samenleving centraler te stellen. Volgens dat recht moeten mensen de kans krijgen om gezond te leven en deel te nemen aan de samenleving.

Gemeenschap

Een tweede leidend principe voor de kennis- en innovatieagenda om sport- en beweegdeelname van inwoners van aandachtswijken te bevorderen, is om de gemeenschap - dan wel de verschillende deelgemeenschappen - in een wijk of buurt centraal te stellen. Wijken en buurten zijn de vindplaatsen voor dit wicked problem. In dat maatschappelijk deelsysteem komen veel onderwerpen en problemen omtrent sport- en beweegdeelname samen. Er is de afgelopen jaren een hernieuwde focus ontstaan op wijken en buurten. Eerder in dit plan is al verwezen naar initiatieven van de nationale overheid. Daarnaast kiezen gemeenten ook steeds vaker voor integrale wijkaanpakken bij thema's als leefbaarheid, inclusie en gezondheid. De focus op wijken en buurten gaat gepaard met de steeds

⁶ [Kennis- en innovatiescan Mulier instituut 2023](#), pag. 43

luider wordende roep om de mensen om wie het gaat - de wijk- of buurtbewoners - veel meer te betrekken bij deze aanpakken. In de kennis- en innovatiescan van het Mulier instituut is wordt de invloed van mensbeelden beschouwd in relatie tot de mismatch tussen (vaak theoretisch opgeleide) professionals en de wijkbewoners (relatief vaker praktisch opgeleid).

Het voorstel in dit plan is om niet zozeer de focus te leggen op bepaalde bevolkings- of leeftijdsgroepen in een wijk of buurt, maar op de (deel)gemeenschap als geheel in die wijk of buurt. Het gaat om het geheel van personen en zaken die onderling met elkaar te maken hebben. Maar het gaat ook om de behoeften, de energie en de belevingswereld van die gemeenschap. We kunnen hier spreken van een 'asset based'⁷ aanpak. Bij zo'n aanpak, gericht op relaties en inclusie, zijn inwoners en hun gemeenschap vanaf de start betrokken en leidend. Het gaat om hun vermogens en kwaliteiten. Door de gemeenschap als leidend principe te nemen, wordt een aanpak vanuit de praktijk geïnitieerd. De focus ligt op de wijk als een levend ecosysteem in plaats van als een stapeling en rangschikking van data. Het betekent ook dat er sprake moet zijn van multidisciplinaire benadering en van een actieve betrokkenheid en samenwerking van netwerkpartners in het ecosysteem.

Bovenstaande principes zijn eerder ook beschreven als elementen van dit wicked problem. In de probleembeschrijving die is gemaakt voordat de crew werd gevormd, is daar een passage over opgenomen: "Dit wicked problem richt zich op het aanpakken van sociale ongelijkheid in het sporten en bewegen door het investeren in kansen van een wijkgerichte aanpak."⁸ In deze probleembeschrijving lag de focus op het realiseren van voldoende passende sport- en beweegmogelijkheden via integrale samenwerking. De gedachte was dat mensen dan ook echt een eigen keuze kunnen maken. Maar tijdens de realisatie van dit strategisch plan is het besef gegroeid dat alleen de focus op gedragsverandering door veranderende en meer op de doelgroep toegesneden sport- en beweegmogelijkheden ontoereikend is. Het is nodig om de inspanningen in onderzoek en innovatie te richten op de oorzaken achter de oorzaak - de onderliggende ongelijkheden - om de transitie naar vitalere aandachtswijken echt te kunnen inzetten. Hoe logisch de primaire focus op individuele gedragsverandering ook lijkt, om echt te begrijpen waarom er grote verschillen zijn in sport- en beweegdeelname, is die aandacht voor de invloed van onderliggende ongelijkheden noodzakelijk.

Thema's

Nu de leidende principes voor de transitie zijn beschreven, is de volgende stap in dit plan om op basis van deze principes de thema's te benoemen welke de komende jaren in onderzoek en innovatie prioriteit moeten krijgen.

Bestaanszekerheid

De verwachting is dat meer focus op de invloed van onderliggende ongelijkheden in relatie tot sport- en beweegdeelname relevante kennis gaat opleveren. Deze kennis kan worden ingezet voor het formuleren van nieuwe inspanningen, qua beleid en uitvoering, om de sport- en beweegdeelname in aandachtswijken te bevorderen.

Daarmee komen we uit bij het thema bestaanszekerheid. Dit heeft alles te maken met de rust en ruimte die ieder individu nodig heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen in de samenleving. Dat is ook in het belang van de samenleving. Immers alleen op die manier kan ieder individu ook een zinvolle bijdrage leveren aan die samenleving. In de huidige tijd neemt de roep in het publieke en wetenschappelijke debat toe om het recht op bestaanszekerheid in onze samenleving centraler te stellen. De bestaansonzekerheid leidt bij inwoners van aandachtswijken relatief vaker tot chronische stress, met gevolgen voor de fysieke en mentale gezondheid. De rust en ruimte ontbreekt om open te staan voor en mee te doen aan bijvoorbeeld sport- en beweegactiviteiten. Zo bezien is het minder sporten en bewegen van bewoners in aandachtswijken niet zozeer de kwaal maar eerder een symptoom van een complexer geheel (Raad voor Volksgezondheid & Samenleving RVS, 2020). En is het ook relevant om te weten in hoeverre deze inwoners van aandachtswijken het zelf ook een urgent probleem vinden, dat zij minder sporten en bewegen dan gemiddeld.

⁷ Asset Based Community Development is een van oorsprong Amerikaanse methode. Het baseert zich op het uitgangspunt dat individuen en groepen beschikken over capaciteiten die in dienst kunnen staan van de wijk. De ABCD-aanpak wil deze capaciteiten aanboren en gebruiken.

⁸ Wicked problem beschrijving juni 2022 ZonMw

Teneinde te bepalen hoe de invloed van deze onderliggende ongelijkheden doorwerken in wel of geen deelname aan sport- en beweegactiviteiten, is meer kwalitatief onderzoek nodig. Er is behoefte aan kennis over de wisselwerking tussen bestaanszekerheid en sport- en beweegdeelname. Wat is de invloed van economisch, sociaal en cultureel kapitaal op sport- en beweegdeelname? En hoe verhoudt zich dat tot elkaar? Hoe ervaren inwoners in aandachtswijken de normatieve benadering? In hoeverre is het ook voor hen zelf een probleem dat zij minder sporten en bewegen? En welke overtuigingen, normen en waarden spelen daarin een rol? In de ogen van de crew moet het opbouwen van ervaringskennis daarin een belangrijke rol gaan spelen. Daarover later meer.

De betekenis van sociale relaties

In dit plan is eerder beschreven welke principes leidend moeten zijn voor de komende jaren in het bevorderen van sport- en beweegdeelname in aandachtswijken. Daar is toegelicht waarom een onderzoeksbenadering, gebaseerd op de (deel)gemeenschap als geheel in de wijk of buurt, relevant is. Eén van de thema's die een prominentere plek dient te krijgen in onderzoek en innovatie, is de betekenis van sociale relaties en sociale normen voor sport- en beweegdeelname. Er is behoefte aan meer kennis over waarde van relationele verbindingen, de functie van betekenisvolle interpersoonlijke connecties, sociale waarden en normen en over sociale activiteiten van inwoners in aandachtswijken in relatie tot het wel of niet meedoen aan sport- en beweegactiviteiten. Onder dit thema schaarde de crew onderwerpen als de functie van sleutelfiguren, brugfunctionarissen en gidsen in de wijk voor inwoners. Maar ook de invloed van de sociale structuur in de wijk op sport en bewegen, de informatievoorziening in de wijk (informatienetwerken, taal, kanalen) en de rol van moeders/gezinsleden.

Betrokkenheid inwoners

Eerder in dit strategisch plan is stilgestaan bij één van de uitgangspunten van het programma MOOI in beweging: de rol en positie van de mensen waar het in dit wicked problem in de kern over gaat, namelijk de inwoners zelf. De roep om hen vanaf het begin te betrekken, is luid en duidelijk hoorbaar op allerlei domeinen. Zoals de opstellers van de kennis- en innovatiescan al constateerden, is het betrekken van de mensen waar het om gaat 'voor beleidsmakers, onderzoekers en andere professionals geen vanzelfsprekendheid en ook geen gemakkelijke opgave'.⁹ Het leidt er bijvoorbeeld toe dat het wederzijds vertrouwen tussen overheid en inwoners onder druk staat. Dat is zeker ook het geval in aandachtswijken, zoals in dit strategisch plan al eerder is aangestipt. Juist in deze context is de zo gewenste intensieve samenwerking tussen instanties en inwoners in de wijk dus niet eenvoudig van de grond te krijgen. Hoe maak je ruimte voor vertrouwen om de betrokkenheid van inwoners te bevorderen en welke rol kan sporten en bewegen daarin spelen? Wat hebben bewoners en professionals in aandachtswijken nodig om betrokken te kunnen zijn? Wat zijn succes- en faalfactoren in deze? Denk aan de invloed van het niveau van de professionals, aan de budgetten en de tijd die zij krijgen om een netwerk op te bouwen en behoeften in kaart te brengen, aan de wijze waarop professionals worden aangestuurd, aan de incentives voor bewoners om hier überhaupt aan mee te gaan doen en aan de wijze waarop wijkwerkers verantwoording moeten afleggen. Dit thema appelleert sterk aan één van de doorsnijdende thema's - de klant centraal - die in het programma MOOI in beweging zijn benoemd om aandacht aan te besteden. Later in dit plan komen deze doorsnijdende thema's nog apart aan de orde.

Sturing en uitvoering

Bij de projecten en initiatieven in de wijken ter bevordering van sport en bewegen springt een aantal zaken in het oog:

1. Veel signalen van knellende kaders

Het veld vraagt om ruimere kaders. Het ontbreekt professionals in de wijk vaak aan voldoende tijd, menskracht en vertrouwen om echt impact te kunnen maken. Er wordt een sterke controlereflex ervaren en te veel sturing op kwantitatieve doelen.

2. Tijdelijke dimensie

⁹ [Kennis- en innovatiescan Mulier](#) pagina 4

Er zit druk op de verhouding tussen de inspanning die professionals in de wijk dienen te leveren om bewoners echt te bereiken en de tijd die ze daarvoor krijgen. Er is vaak weinig continuïteit doordat de financiering tijdelijk is. Voor het betrekken van bewoners is een lange adem en het opbouwen van vertrouwen nodig. Dit zijn zaken die zich doorgaans slecht laten verhouden tot de vrijwel altijd tijdelijke karakter van huidige projecten in de wijken, gefinancierd met incidenteel budget. Structureel aandacht hebben voor bewoners, vraagt ook om structureel budget. Dan pas is het mogelijk serieus oplossingen te creëren voor een venijnig maatschappelijk probleem.

3. Verkokerde aanpak

Het kan behoorlijk druk zijn met instanties en professionals in aandachtswijken. Vanuit verschillende beleidsdomeinen, met ieder eigen geldstromen, worden professionals op pad gestuurd, vaak zonder elkaar goed te kennen. Het is vaak onduidelijk wat de rollen en verantwoordelijkheden tussen professionals in de wijk zijn en hoe zij zich tot elkaar verhouden.

4. Opleiding/onderwijs

De vele initiatieven en projecten in aandachtswijken om sport- en beweegdeelname te bevorderen, worden in de regel uitgevoerd door professionals die zijn opgeleid in sport en bewegen. Het in beweging brengen van inwoners van aandachtswijken vergt niet alleen sporttechnische en sportorganisatorische kennis en vaardigheden. In toenemende mate zijn ook basiskennis en vaardigheden op het vlak van bijvoorbeeld sociaal werk en samenwerken van belang. Het is zinvol om dit nader te onderzoeken. In hoeverre zijn de professionals in de wijk nu uitgerust met de vereiste kennis en vaardigheden om impact te kunnen maken in de wijk? Welke basiskennis is naast de expertise van de sport- en beweegprofessional ook van belang om in wijken met andere partijen samen te werken? En in hoeverre is die kennis verwerkt in de huidige opleiding?

Dit strategisch plan pleit voor meer onderzoek naar en experimenteren met andere vormen van sturing en uitvoering. Bij andere vormen moet je denken de wijze waarop opdrachtgevers hun opdracht formuleren, de sturings-, monitorings- en rapportagemechanismen en de ruimte voor opdrachtnemers in het vervullen van de opdracht (minder HOE en meer WAT). Het gaat ook om een meer domeinoverstijgende opdrachtformulering en sturing. In Nederland ontwikkelen beleidsdomeinen als gezondheid, inclusie, welzijn en sport op gemeentelijk niveau toe naar integrale beleidskaders. Dit beleid kan alleen maar effectief blijken als ook in de uitvoering integraal kan worden gewerkt. In de kennis- en innovatiescan zijn voorbeelden opgenomen van meer integrale aanpakken die volgens de crew navolging verdienen.¹⁰ Een voorbeeld daarvan is het project Supporter van elkaar in Twente. Het is een wijkgerichte en integrale gezinsbenadering waarin sport, cultuur, gezondheid en meedoen in de maatschappij de basis zijn.

Bovenstaande thema's dienen volgens de crew prioriteit te krijgen. De huidige focus op de normatieve, individuele gedragsbeïnvloeding is gebaseerd op de aanname dat alles voor iedereen even bereikbaar en maakbaar moet zijn. Deze dient verrijkt te worden met een benadering die steunt op kennis van de invloed van sociale ongelijkheden en van de wijze waarop je deze kunt wegnemen, zodat inwoners structureel meer gaan sporten en bewegen.

Aandacht voor de doorsnijdende thema's

Op verzoek van de adviesraad MOOI zijn voorafgaand aan dit plan drie doorsnijdende thema's vastgesteld waaraan de crew aandacht moest besteden bij het uitwerken van dit strategisch plan. Het eerste thema is integraal samenwerken, waarbij de klant centraal staat. Zowel in de leidende principes (gemeenschap) als in de thema's (betrokkenheid inwoners en sturing en uitvoering) zien we dit doorsnijdende thema prominent terug.

Het tweede doorsnijdende thema dat de adviesraad heeft meegegeven is techniek en het benutten van data. Een logisch startpunt voor dit thema is Sport Data Valley, de nationale sport data-analyse-

¹⁰ [Kennis- en innovatiescan Mulier instituut](#) pagina 38 en 39

infrastructuur voor sport, bewegen en gezondheid. Binnen Sport Data Valley zijn de afgelopen jaren cases uitgewerkt. Ten behoeve van dit strategisch plan is gekeken in hoeverre deze cases matchen met het onderwerp van dit strategisch plan. Daaruit blijkt dat het benutten van data een belangrijke driver kan zijn in een wijkaanpak. Elders in dit plan wordt al gewezen op het nut van monitoring en effectmeting. Cases van SDV op dit gebied laten zien dat de inzet van data absoluut toegevoegde waarde heeft. Het kan helpen bij het inzichtelijk maken van de vitaliteit van een wijk, bijvoorbeeld door via een hackathon verschillende databronnen te analyseren. Dit is onder andere in Amsterdam toegepast. De eerste ervaringen zijn positief.

Ook op een ander gebied van technologie, namelijk apps, is dit thema van waarde voor de kennisverwerving en -benutting en innovatie. In de kennis- en innovatiescan zijn enkele voorbeelden van projecten opgenomen waarin apps een rol spelen. Voorbeelden daarvan zijn het project Geweldige Wijk in Meppel en de Ommetje app, een landelijk project. De inzet van apps is hier laagdrempelig en functioneel.

De crew ziet ook mogelijkheden in het beter benutten van technologie en data. Tegelijkertijd zien de leden ervan dat juist aandachtswijken te maken hebben met digitale ongelijkheden. De inzet van technologie moet dus goed gewogen worden tegen het al dan niet bestaan van digitale ongelijkheid in de wijk.

Het derde thema betreft een veilig sportklimaat. De crew ziet ten aanzien van dit doorsnijdende thema een kans op synergie met het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid, vooral als het gaat om het creëren van voldoende veilige sportplekken. Verder is dit thema relevant in het betrekken van inwoners. Door inwoners van meet af aan te betrekken bij het ontwerpen, organiseren en uitvoeren van sport- en beweegactiviteiten, ontstaat een beter beeld van wat de gemeenschap ervaart als een toegankelijke en veilige sportplek. Die plek kan onder bij een sportvereniging zijn, een gezondheidsorganisatie of een lossere vorm van organisatie opgezet door inwoners zelf.

Randvoorwaarden

Dit strategisch plan stelt daartoe randvoorwaarden waaraan moet worden voldaan in het verwerven van deze kennis en in het experimenteren met innovatie. De volgende elementen zouden in ieder geval deel moeten uitmaken van programma's en projecten in het kader van MOOI in beweging:

- I. Maak monitoring/meetbaarder maken (impactevaluatie) standaard onderdeel van de aanpak

Uit de kennis- en innovatiescan van Mulier blijkt dat er op tal van plaatsen in Nederland aanpakken en projecten zijn gestart om meer inwoners te motiveren tot sporten en bewegen. De opstellers van de witte paper constateren ook dat er in die lokale initiatieven relatief weinig aandacht is voor monitoring. Daar ligt dus een opgave voor onderzoekers in dit domein. Besteedt veel aandacht met betrokkenen aan een passende manier van monitoring en evaluatie. "Niet (alleen) gericht op wat meetbaar en van bovenaf gewenst is, maar ook creatief en adaptief op wat er in de wijk speelt, kan en nodig is."¹¹

- II. Complexiteit vraagt altijd om context-sensitieve aanpak, maar neem ook schaalbaarheid als aandachtspunt mee

Dit strategisch plan is geschreven met het maatschappelijk deelsysteem van een aandachtswijk als kader. Een kader waarbinnen diverse groepen inwoners leven. Divers in de zin van verschillende sociale posities, levensfasen, herkomst, gender, gezondheid, opvattingen, dromen en talenten. Dat maakt elke aandachtswijk - zeker in de bredere formulering die in dit plan wordt gehanteerd - anders. Die complexiteit vraagt om een context-sensitieve aanpak. Het is wel zaak om vanaf het begin van de trajecten meer aandacht te besteden aan het opschalen van wat is geleerd. Ondanks pogingen om kennis te bundelen en breed beschikbaar te stellen – bijvoorbeeld door het Kenniscentrum sport en bewegen en de VNG/VSG) – wordt in de huidige praktijk op veel plekken gekozen om zelf het wiel uit te gaan vinden. In de toekomst is het nodig om voorbij deze benadering van louter lokaal enthousiasme te komen. Als leidraad voor living labs stelt dit strategisch plan de voorwaarden voor opschaling zoals die door het Rathenau instituut zijn geformuleerd. Deze voorwaarden hebben betrekking op het verweven van living labs met grotere onderzoeks- en

¹¹ [Kennis- en innovatiescan Mulier Instituut](#) pagina 46

innovatietrajecten.¹² In het hoofdstuk Uitvoering wordt hiervoor onder het kopje Kennisinfrastructuur een nadere aanbeveling gedaan.

III. Stimuleer onconventionele, out of the box-aanpakken

In het afgelopen decennium bleek het geen sinecure om inwoners in aandachtswijken vaker en structureler te laten meedoen aan sport- en beweegactiviteiten. We hebben het hier over een complexe maatschappelijke opgave, waar een waaier aan oorzaken aan ten grondslag ligt. We dienen op een passende manier meer kennis te vergaren over deze opgave. De betrokkenheid van inwoners als ervaringsdeskundigen is daarbij van groot belang. Er is behoefte aan ontwerpend onderzoek, ook wel social design genoemd. Dit is een vorm van onderzoek waarin het om creatief maatwerk gaat, waarbij de inwoner centraal staat. In een cyclisch proces betreft de onderzoeker alle stakeholders tijdens het onderzoek om te ontdekken 'wat werkt'. Dit is een vorm van actieonderzoek met durf om te experimenteren en met meer focus op ervaringskennis naast wetenschappelijke en professionele kennis. De betrokkenheid van inwoners als ervaringsdeskundigen, maar ook die van wijkorganisaties, zijn daarbij van groot belang. Deze organisaties zijn doorgaans relatief klein maar hebben wel vaak het relevante netwerk en de ervaringen die waardevol zijn. Dergelijke organisaties haken nu vaak af bij onderzoekstrajecten vanwege complexe aanvraagprocedures. Ook is voor hen de belasting te zwaar in samenwerkingsprocessen.

¹² [Kennis- en innovatiescan Mulier Instituut](#) pagina 35

4. Uitvoering

In dit hoofdstuk is een aantal aspecten opgenomen die van belang zijn om mee te nemen in de volgende fase, als dit strategisch plan vervolg krijgt.

Focus op wijken met laagste sport- en beweegdeelname?

In hoofdstuk 2 is onderbouwd waarom een brede interpretatie van het begrip aandachtswijken wordt gehanteerd in dit plan. Dit betekent dat in potentie vele wijken en buurten in Nederland in aanmerking kunnen komen als setting voor een project of programma waar subsidie voor wordt aangevraagd. Is het verstandig om daarin op dit moment verder te prioriteren, bijvoorbeeld door voorrang te geven aan de wijken met de laagste sport- en beweegdeelname? In de kennis- en innovatiescan van Mulier zijn kaartjes opgenomen van wijken en buurten met de laagste percentages sport- en beweegdeelname in Nederland. Het is te overwegen om daar in de volgende fase de focus op te leggen. De betreffende kaartjes komen uit de [rapportage](#) 'Beweegdeelname op buurniveau' die recent is verschenen. Als je dergelijke statistieken als richtinggevend neemt, zou de focus moeten worden gericht op de 60 buurten uit dit onderzoek waar de sport- en beweegdeelname het laagst is. Na overleg met de opstellers van deze rapportage concludeert de crew dat louter een focus op deze 60 buurten niet is aan te bevelen. De argumenten hiervoor zijn:

- Door uitsluitend op deze 60 buurten te focussen, worden automatisch buurten uitgesloten waar de deelname ook laag is en waar inzetten op sport- en bewegen net zoveel – of misschien wel meer – van betekenis kan zijn;
- Buurten met een lage deelname op basis van deze kaartjes, zijn soms ook buurten in het buitengebied/industriegebied/met weinig inwoners. Dat zijn niet altijd buurten met een lage sociaaleconomische status/aandachtswijken;
- De methodiek achter deze rapportage is gebaseerd op schattingen. Daarom is het zaak de cijfers op wijk- en buurniveau met enige voorzichtigheid te gebruiken. Het model benadert de werkelijkheid zo goed mogelijk, maar de cijfers blijven schattingen van die werkelijkheid. Uitschieters kunnen het gevolg zijn van onzekerheden in de schattingen.

Onderlinge prioritering thema's

Met de thema's Bestaanszekerheid, Sociale relaties, Betrokkenheid inwoners en Sturing en uitvoering is op hoofdlijnen de agenda gezet voor waar volgens de crew voor de komende jaren behoefte aan is op het gebied van onderzoek en innovatie. De thema's Bestaanszekerheid en Sociale relaties bevatten onderzoeksvragen die antwoorden moeten verschaffen voor een meer systemische aanpak van dit wicked problem. Er zijn nieuwe inzichten nodig om beter te begrijpen hoe ongelijkheden doorwerken in deelname aan sport- en beweegactiviteiten. Ook de rol van sociale relaties - inclusief dominante sociale en sociaal-culturele normen en waarden - dient beter geduid te worden. Het zal kennis opleveren die kan bijdragen aan het wegnemen van obstakels in het maatschappelijk deelsysteem aandachtswijk, zoals beschreven in hoofdstuk 2. Het gaat dan om veranderingen die ingrijpen op het niveau van organisatie en van processen vooral binnen de aandachtswijk maar ook op het niveau van 'outer context'. Denk in dat laatste geval aan wet- en regelgeving, beleid en financiering.

De thema's Betrokkenheid inwoners en Sturing en uitvoering richten zich op de manier waarop initiatieven, projecten en programma's in aandachtswijken vorm krijgen en worden uitgevoerd. Dit raakt ook onderliggende thema's die meer generiek spelen in de samenleving, zoals het wederzijdse vertrouwen tussen inwoners en politiek en tussen inwoners en instituties. In termen van impact zal kennis die op deze thema's wordt vergaard, vooral ten dienste komen aan het ontwerpen en uitvoeren van verbeteringen in de manier waarop sport- en beweegactiviteiten in aandachtswijken worden georganiseerd. Daarbij gaat ook om de verschillende instanties (sportverenigingen, commerciële sportaanbieders, verenigingen, zorgaanbieders, welzijnspartijen) en met welke professionals en in welke samenwerkingsvorm dit wordt georganiseerd.

De crew heeft bovenstaande thema's bewust niet in onderlinge afhankelijkheid en relevantie geordend. Deze thema's moeten juist in samenhang worden gezien. De crew wil met dit plan het

accent verschuiven richting meer onderzoek naar de invloed van onderliggende sociale factoren op deelname aan sport- en beweegactiviteiten. Zo kan er op langere termijn een kentering komen waardoor de beweegkloof verkleint

Synergie

Zoals eerder aangegeven heeft dit strategisch plan als doel om de transitie naar een vitaler Nederland te versnellen. Het plan is gebaseerd op systeemdenken: op het vergaren van kennis over zaken die nu in de weg staan van een grotere sport- en beweegdeelname. Met de uitvoering van dit plan willen we meer impact maken. We bevelen aan om in die uitvoering nadrukkelijk en bewust de verbinding met andere programma's en initiatieven te zoeken. De verbindingen met programma's die zich net als dit plan kenmerken door een wijkgerichte, bewonersgerichte aanpak, zullen mogelijk de meeste synergie opleveren. Daar waar de leefwereld van bewoners van aandachtswijken centraal staat, liggen naar verwachting synergievoordelen om samen op te trekken. Hierbij is het belangrijk dat ook kleinere organisaties in de wijk, die vaak geen overhead hebben, de kans krijgen mee te doen zonder in al te tijdrovende en complexe procedures verzeild te geraken.

Het bewust op zoek gaan naar synergie is een belangrijke aanbeveling voor allianties en coalities die op basis van dit strategisch plan subsidie aanvragen. Het is belangrijk om voor de aanvraag eerst te verkennen of samenwerking mogelijk is met bijvoorbeeld één van de volgende programma's (geen limitatief overzicht):

- Bewegalliantie
- Sportinnovator
- Sportakkoord II
- Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid
- Programma School en Omgeving
- GALA

Onderstaand wordt kort het doel van deze programma's beschreven en toegelicht waarom er kansen liggen voor synergie.

Beweegalliantie

De Bewegalliantie is een netwerkorganisatie met de missie om meer Nederlanders te verleiden iedere dag te bewegen. Dit netwerk bestaat uit diverse mensen, partijen en sectoren die samen de energie, kracht en de variëteit aan kennis en middelen hebben om daadwerkelijk in actie te komen. De Bewegalliantie zorgt ervoor dat partijen en organisaties makkelijker impact kunnen hebben door de kracht van elkaars netwerk te benutten. Het netwerk beoogt obstakels weg te nemen, om succesvolle en vernieuwende initiatieven op te schalen en structurele problemen inzichtelijk te maken bij beleidsmakers en politici.

De Bewegalliantie werkt met een bewonersgerichte, bottom-up aanpak, verwoord in de begrippen settings en cirkels. Settings kunnen betrekking hebben op werk, zorg, onderwijs en leefomgeving. Binnen die settings richten betrokkenen met eigen energie en enthousiasme een cirkel op om mensen meer te laten bewegen. Zo'n cirkel identificeert obstakels, zoals gedragspatronen, regels of een ontbrekende motivatie, en ruimt deze op.

De ondersteuning van de Bewegalliantie bestaat uit het verbinden van diverse partijen, het herkennen en aanpakken van de obstakels en het aanreiken van extra capaciteit om dit mogelijk te maken. Ook kan dit netwerk deskundigheid en ondersteuning van deze aanpak bieden bij de inzet van extra subsidies.

De kansen voor synergie liggen bij initiatieven die ten behoeve van het identificeren en opruimen van obstakels externe kennis of expertise willen betrekken. Het kan gaan om praktijkgericht onderzoek, om het vergaren van ervaringskennis en om het inzetten van citizen science¹³.

¹³ wetenschapsbeoefening door vrijwilligers die niet als professioneel onderzoeker verbonden zijn aan een onderzoeksorganisatie, maar daarbij wel samenwerken met - of onder de supervisie staan van - professionele onderzoekers.

Sportinnovator

Sportinnovator is het sportinnovatienetwerk van Nederland. Het brengt vanuit een onafhankelijke positie partijen bij elkaar die nodig zijn om innovaties tot stand te brengen: sport, kennisinstellingen, bedrijfsleven en overheid. De kerntaken van Sportinnovator zijn financieren & stimuleren, coachen & adviseren, navigeren & verbinden en promoten & positioneren.

Het Ministerie van VWS heeft recent aan Sportinnovator de opdracht gegeven om met innovatieve praktijkexperimenten bij te dragen aan het verkleinen van het verschil in sport- en beweegdeelname tussen mensen met hoge en lage sociaaleconomische status (SES). Dit gebeurt door in te zetten op het verhogen van de sport- en beweegdeelname bij de lage SES. Sportinnovator wil in de jaren 2023 en 2024 één of meerdere innovatieve projecten succesvol hebben opgeschaald, nieuwe doorbraken realiseren en belemmeringen wegnemen. Daarnaast wil het netwerk, samen met partners als het Kenniscentrum Sport en Bewegen, gemeenten inspireren met goede voorbeelden. Ook wil het bewustzijn creëren van wat wel en niet werkt voor mensen met een lage SES.

De kansen voor synergie vanuit dit strategisch plan zijn evident. Sportinnovator heeft de wijkgerichte benadering ook als uitgangspunt genomen en ruimt een belangrijke plaats in voor living labs als onderzoeksmethodiek. Ten behoeve van de monitoring van initiatieven gaan zij waarschijnlijk een samenwerking aan met een kennisinstelling, wat tevens is bedoeld om het lerend netwerk van living labs te versterken en kennis bij elkaar te brengen.

Sportakkoord II

Het Sportakkoord kent flinke ambities van waaruit de verbinding kan worden gemaakt naar onderzoek en innovatie vanuit MOOI in Beweging. Het sportakkoord streeft naar een stevig fundament. Dit gaat over de mensen, organisaties, cultuur en materiële voorzieningen in de sport. Een belangrijk punt de komende jaren is het investeren in kwalitatief sterke sportaanbieders die toegankelijk en veilig voor iedereen zijn. Daar ligt een duidelijke koppeling met de thema's uit dit plan. Het sportakkoord beoogt namelijk ook om de waarde van sport voor de samenleving te vergroten door bij te dragen aan het tegengaan van kansengelijkheid.

Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid

Het kabinet Rutte IV is gestart met dit programma in gebieden in Nederlandse steden waar de leefbaarheid en veiligheid onder druk staan. Deze gebieden kampen ook met bijvoorbeeld werkloosheid, armoede, onderwijsachterstanden, woonproblematiek en een slechte gezondheid. Ofschoon er daar hard wordt gewerkt om deze problemen het hoofd te bieden, is een extra inzet nodig om daadwerkelijk het verschil te kunnen maken. Een structurele verbetering van de leefbaarheid en veiligheid van kwetsbare gebieden start met het bieden van toekomstperspectief aan bewoners. Het programma richt zich op twintig gebieden in negentien steden in Nederland. Hier is dus sprake van een gebiedsgerichte aanpak bovenop de inzet die er al is vanuit de reguliere beleidsinspanningen. De focus van het programma ligt op de actielijnen wonen, meedoen en veiligheid.

De kansen voor synergie liggen volgens de crew met name op de actielijn meedoen. Daarin is de sociale inzet ondergebracht, zoals kansengelijkheid en gezondheid. Een belangrijk doel van het programma is het identificeren wat gezinnen nodig hebben om de stapeling van problematiek in deze stedelijke focusgebieden te doorbreken, dan wel te voorkomen. Onderzoeks- en innovatietrajecten, gebaseerd op de leidende principes kansengelijkheid en de wijk als een gemeenschap, kunnen wellicht een bijdrage leveren aan dit doel.

Een tweede kans op synergie ligt bij de actielijn veiligheid. Dit programma MOOI in beweging heeft drie doorsnijdende thema's benoemd, waarvan een veilig sportklimaat er één is. Teneinde inwoners van aandachtswijken structureel in beweging te krijgen, zijn bijvoorbeeld voldoende plekken voor veilig sporten en bewegen een belangrijke randvoorwaarde. In hoeverre zijn er aangename en uitnodigende plekken in een aandachtswijk om überhaupt veilig te kunnen sporten en bewegen? Waar dienen deze plekken aan te voldoen en in hoeverre is de begeleiding op die plekken gericht op inclusief en veilig sporten? Hier speelt ook het thema veiligheid in relatie tot de gemeenschap waar inwoners toe behoren. Wanneer voelen inwoners zich veilig om te gaan sporten en bewegen, niet alleen in fysieke zin maar ook in termen van sociale in- en uitsluiting? Onderzoek naar belangrijke randvoorwaarden waar een dergelijke sportplek aan moet voldoen, kan wellicht gezamenlijk worden opgepakt om synergie te bereiken.

Programma School en Omgeving

Dit programma is opgezet door het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen (OCW) en is bedoeld om kinderen en jongeren tijdens hun basis- en middelbare schooltijd in contact te brengen met aanvullende activiteiten op het gebied van sport, cultuur, cognitieve begeleiding en sociaal-emotionele ontwikkeling. Binnen het programma zijn inmiddels 45 lokale coalities uit heel Nederland geselecteerd. Deze gaan de komende drie jaar een extra impuls geven aan een stimulerende omgeving voor leerlingen. Het programma werkt met een lerende aanpak, zodat werkzame elementen kunnen worden opgeschaald met behoud van kwaliteit. Er is ruimte voor in totaal 130 lokale coalities.

Dat dit programma ook voor een lokale aanpak kiest met partijen rond de school, in gebieden waar relatief veel kinderen in een achterstandspositie leven, biedt volgens de crew kansen voor synergie. Dat komt overeen met de focus van dit strategisch plan op aandachtswijken, waar dit ook het geval is. Het gaat om een éénmalige impuls voor de lokale coalities, waarbij nadrukkelijk sportorganisaties worden genoemd. Dit biedt kansen voor aanvragers van onderzoeks- en innovatietrajecten in het kader van MOOI in beweging om aan te sluiten bij de energie die er mogelijk al is ontstaan vanuit een dergelijke lokale coalitie.

GALA

Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) dat het ministerie van VWS, gemeenten, GGD'en en zorgverzekeraars sloten, richt zich op alle burgers met specifieke aandacht voor groepen waar de meeste gezondheidswinst te behalen is. Het GALA is gefocused op domein overstijgende samenwerking en het koppelen van aanpakken, initiatieven, middelen en menskracht. Zo wordt met het GALA een integrale benadering van het preventiebeleid gestimuleerd en gefaciliteerd. Bij preventie gaat het hier om een gezonde leefomgeving, sociaal beleid en ook sport en bewegen. Om deze afspraken kracht bij te zetten, komt er structureel geoormerkt geld vanuit het Rijk, gebundeld in een zogenoemde specifieke uitkering (SPUK). De verdeling van deze middelen wordt onder andere bepaald aan de hand van inwonersaantallen en op aantallen inwoners met gezondheidsachterstanden. Hierin is dus tevens een focus op aandachtswijken zichtbaar. Gemeenten dienen voor de periode 2024-2026 een plan van aanpak op te stellen. In dat plan moeten ze de integrale benadering toelichten, zeker in relatie tot inwoners in aandachtswijken. De betrokkenheid van deze inwoners is daarin een kwalificerend element.

Hier liggen kansen voor synergie. In het GALA-akkoord is de verbinding gezocht tussen gezondheid en een sterke sociale basis. Dit plan richt zich juist op het belang van die sociale basis in sport- en beweegdeelname. Het ontwikkelen en benutten van kennis over de relatie tussen sociale factoren en sport en bewegen, kan helpen de inspanningen in het kader van GALA succesvol te laten zijn. In het hoofdstuk over Financieren komen we hier op terug.

ZonMw

Het programma MOOI in Beweging wordt uitgevoerd vanuit het cluster Sport en bewegen bij ZonMw. Ook bij andere clusters - jeugd, ouders, preventie, gehandicapten en chronisch zieken - ligt regelmatig de focus op sociaaleconomische gezondheidsverschillen en wijkaanpakken, waarin gemeenten en kennisinstellingen een belangrijke rol spelen. Er is sinds enige tijd een clusteroverstijgend overleg rondom sociaal domein. Daarin wordt gekeken naar de mogelijkheden om over clusters en programma's heen meer synergie te realiseren. Wellicht is het mogelijk middelen en subsidieoproepen te koppelen, om kennis meer domeinoverstijgend te ontwikkelen. Er zijn gesprekken met de Vereniging Nederlandse Gemeenten over samenwerking in relatie tot kennisontwikkeling in het sociaal domein.

Community

Dit strategisch plan is tot stand gekomen binnen het programma MOOI in beweging, dat ervan uitgaat het strategisch plan van en voor het werkveld is. Er zijn vanuit MOOI energie en middelen gestoken in de opbouw van een community, waaruit ook een crew is samengesteld die uiteindelijk dit plan heeft opgesteld. De crew heeft deze werkwijze positief ervaren. De leden hebben op persoonlijke titel meegedaan en hun betrokkenheid bij dit onderwerp is heel groot. Ook voor de consultatiebijeenkomst voor geïnteresseerden was veel belangstelling. De crew heeft de indruk dat deze meer bottom-up-benadering om tot focus voor onderzoek en innovatie te komen, inspirerend werkt voor het werkveld.

Het zorgt er in ieder geval voor dat de afstand wordt verkleind die - zeker bij professionals in de praktijk - vaak wordt ervaren tussen uitvoering en beleid.

Met dit programma is er een begin gemaakt met het vormen van een community rondom 'wicked problems'. Tevens is er een proces gevolgd om vanuit de praktijk de relevante thema's op te halen voor onderzoek en innovatie. De crew adviseert om deze aanpak voort te zetten. Een belangrijke randvoorwaarde daarbij is om een werkwijze te ontwikkelen die voor continuïteit zorgt. Het levend houden van een community, vraagt inspanning en middelen. Het advies van de crew is dan ook om in de financiering van onderzoek en innovatie rekening te houden met middelen voor communitybeheer. Qua organisatie is het logisch om de regie van de activiteiten van en voor de community onder te brengen bij partijen die ook een verantwoordelijkheid dragen in het borgen van de kennisinfrastructuur.

Kennisinfrastructuur

De afgelopen jaren is er een duidelijke ontwikkeling om sporten en bewegen niet alleen als doel te zien maar ook als middel. Er ontstaan stevigere verbindingen tussen sport en bewegbeleid en het welzijns-, gezondheids- en ruimtelijk beleid. Dat is bijvoorbeeld zichtbaar in het GALA-akkoord en in beleidsvorming op gemeentelijk niveau. Het uitgangspunt is steeds vaker een domeinoverstijgende, meer integrale benadering. Deze ontwikkeling vraagt ook iets van de wijze waarop de sport- en bewegsector de kennisinfrastructuur heeft georganiseerd. Hierin spelen het Kenniscentrum Sport en Bewegen en de VSG een belangrijke rol. Zij streven ernaar om de landelijke kennisontwikkeling en kennisdeling beter ten dienste te laten komen aan lokale behoeften. Andersom is het ook van belang dat lokale ervaringen beter worden meegenomen bij het (door)-ontwikkelen van interventies en aanpakken. Naar aanleiding van de eerste ervaringen met living labs is in de kennis- en innovatiescan van Mulier een belangrijke vraag opgeworpen. Deze vraag is hoe de ervaringen en resultaten van deze labs, die een sterk context-sensitief karakter hebben, beter zijn te delen zodat er een nationaal beschikbare en gedeelde kennisbasis ontstaat. De crew adviseert om dit uit te werken in overleg met alle betrokken partijen.

Tot slot is het met het introduceren van domeinoverstijgende, wijkgerichte benaderingen nodig om na te denken hoe we kennisinfrastructuren - van oorsprong vaak sectoraal georganiseerd - vanuit de verschillende domeinen beter op elkaar te laten aansluiten.

5. Financien

In de voorgaande hoofdstukken is toegelicht welke thema's prioriteit moeten krijgen in onderzoeks- en innovatieprojecten die inzichten gaan bieden voor het bevorderen van sport- en beweegdeelname bij inwoners van aandachtswijken. De lijn van dit plan steunt op het structureel wegnemen van drempels, obstakels en blokkades die sport- en beweegdeelname in de weg staan. Nu gebeurt dat vaak incidenteel, bijvoorbeeld door een éénmalige financiële bijdrage voor inwoners om sport te bekostigen of een tijdelijk sportproject in een wijk. De setting is in de regel een (deel)gemeenschap in een wijk of buurt van een gemeente, waar de sport- en beweegdeelname relatief laag ligt. Onderzoek in een dergelijke setting zal zich dus toespitsen op de betreffende casuïstiek in die wijk. Er dient een belangrijke rol te worden ingeruimd voor het vergaren van ervaringskennis. Vanuit deze kennis is het mogelijk tot inzichten te komen om op systeemniveau zaken aan te pakken en obstakels weg te nemen.

Het recent gesloten GALA-akkoord kan een belangrijke stimulans vormen voor het pleidooi vanuit dit strategisch plan. De voorgestelde thema's voor kennisverwerving en innovatie kunnen antwoorden opleveren voor de betrokken GALA-partijen, te weten het ministerie van VWS, gemeenten, GGD'en en zorgverzekeraars. De antwoorden kunnen deze partijen verwerken in hun plannen van aanpak waar zij de komende jaren de SPUK-gelden uit GALA voor krijgen.

Voor partijen in het veld die overwegen om onderzoek en innovatie in aandachtswijken te gaan doen, is het voor financiering belangrijk om te weten wat de lokale situatie is. Ze moeten omschrijven – en dat ook onderbouwen met cijfers en bronnen - welke problematieken én welke lokale behoeften er spelen. Het is verstandig daartoe eerst gebruik te maken van lokaal gealloceerde gelden die direct gericht zijn op de wijkcontext of specifiek beoogde (deel)gemeenschappen of doelgroepen.

Een vervolgstap naar aanleiding van dit plan zou zijn om na te gaan of er ook gemeentelijk of provinciaal gealloceerd budget beschikbaar is voor specifieke wijkaanpakken of gemeenschapsbenaderingen. In het vervolg van het programma MOOI in beweging is het belangrijk om steden en regio's goed te betrekken. Die verbinding is er nu al via de bij MOOI aangesloten organisaties Kenniscentrum Sport en Beweging (KCSB) en de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG). Daarnaast lijkt het in het licht van dit plan ook verstandig om nadrukkelijker de verbinding te zoeken met de VNG, meer in het bijzonder de commissie Jeugd Zorg en Onderwijs.

In hoofdstuk 3 en 4 is al bepleit om voor onderzoek in living labs ook aandacht te besteden aan een meer overkoepelende aanpak om kennis over living labs heen te ontwikkelen. Nationale subsidies kunnen een dergelijke aanpak goed 'stutten'.

Naast de reeds gealloceerde gelden voor MOOI in beweging zijn er nog meer financieringsbronnen voor de thematische agenda uit dit plan. Om die in kaart te brengen, hebben Danielle de Boer en Ben Moonen een overzicht gemaakt van mogelijke subsidies en fondsen op Europees, nationaal en op lokaal/provinciaal niveau. Zij hebben bij deze inventarisatie gekeken naar de kans op succes indien een aanvraag in het kader van de betreffende regeling wordt overwogen. De volgende factoren zijn daarin van invloed:

1. Aansluiting bij maatschappelijke doelen en/of politiek beleid;
2. Gericht op kwetsbare doelgroepen;
3. Gericht op samenwerking met betrouwbare partijen;
4. Gericht op een nieuw en innovatief project;
5. Kwaliteit van het projectplan en begroting;
6. Cofinanciering

Voor de opstellers van het overzicht wogen vooral de eerste twee factoren het zwaarst mee. Het is goed om te beseffen dat veel subsidieregelingen generiek zijn, zeker die onderzoek betreffen. Voor aanvragers is het van belang om goed aan te sluiten op de thematiek van subsidieregelingen. Voor dit wicked problem geldt dat het een waaier aan onderwerpen bevat, denk aan zaken als interculturele uitwisseling, inclusie en gelijke rechten. Deze brede calls kunnen worden benut om bijvoorbeeld een koppeling te maken met gezondheidsverschillen bij inwoners met een etnische achtergrond. Of ze kunnen worden benut om de waarden van sport een verbindende factor te laten zijn voor het

stimuleren van participatie en interculturele uitwisseling. Kansen kunnen worden vergroot door anders te denken dan de “mainstream” indieners die dit soort subsidieoproepen vaak aantrekken.

Verder ligt er een kans om samen op te trekken met internationale partners. Heel concreet is er vanuit de crew van dit wicked problem contact gelegd met België. Aan de Universiteit Gent is de leerstoel Frans Verheeke opgericht binnen het Centrum voor Lokale Politiek van deze universiteit. Het gaat hier om een positionering binnen de politieke wetenschappen terwijl we in Nederland vaak de positionering van sport en bewegen zien in relatie tot de medische/gezondheidswetenschappen. Het kan interessant zijn om op Europees niveau de mogelijkheden te verkennen voor bekostiging van gezamenlijke kennisontwikkeling.

Afgaande op de lijn van dit strategisch plan zullen onderzoek en innovatie zich voor een belangrijk deel richten op de gemeenschap of een deelgemeenschap in een aandachtswijk. Oprechte samenwerking met en participatie vanuit de gemeenschap in de wijk zijn daarbij cruciaal. Dan pas is te begrijpen wat er daar speelt, welke voorzieningen er zijn en waarom en bij wie de sport- en beweegdeelname laag is. De nadruk dient, meer dan tot nu toe het geval is, te komen liggen op kansengelijkheid, toegankelijkheid en inclusie. Door ontwerpend te onderzoeken en nadrukkelijk en systematisch gebruik te maken van ervaringskennis, wordt kennis vergaard die kan bijdragen aan het wegnemen van belemmeringen of obstakels.

Teneinde dergelijke projecten te financieren, is het advies om een slimme mix te maken. Een mix van (gemobiliseerde) lokale gelden op provinciaal/gemeentelijk niveau gekoppeld aan bijvoorbeeld een SIA-subsidie als RAAK-publiek of een call vanuit de Beweegalliantie en één van de maatschappelijke fondsen.

Daarnaast is het zinvol om een deel van de financiering te besteden aan het bundelen van de kennis over wijkaanpakken heen. Dat kan bijvoorbeeld als het gaat om de invloed van sociale ongelijkheden in deelname aan sport -en beweegactiviteiten. Die kennis is nodig om impact te maken richting aanpalende beleidsdomeinen - denk aan sociale zekerheid, onderwijs en welzijn - die van invloed zijn op het al dan niet deelnemen aan sport- en beweegactiviteiten maar die niet direct binnen de invloedssfeer liggen van de sport- en beweegsector.

Hieronder is tot slot op verzoek van de adviesraad van MOOI in Beweging een eerste voorstel gedaan met specificering van te realiseren onderzoeks- en innovatieprojecten inclusief het te alloceren budget. Dit behoeft verdere uitwerking waar vooral het werkveld bij betrokken zou moeten worden.

- Zet in op meerjarig verdiepend actieonderzoek waarin de thema's uit het plan - de rol van bestaanszekerheid en de betekenis van sociale relaties binnen de gemeenschap in relatie tot sport- en beweegkeuzes - een centrale plaats krijgen. Maak van het ophalen en systematiseren van ervaringskennis een prioriteit. Betrek hierbij ook het thema: ruimte geven aan professionals. Kies voor vier tot zes aandachtswijken die geografisch gespreid zijn over regio's in Nederland. Zoek daarin de beoogde samenwerking met het Nationaal Programma Leefbaarheid & Veiligheid, de Beweegalliantie en Sportinnovator. Vernomen is dat een koppeling met 8 wijken van dit programma NPLV goed mogelijk lijkt (voorstel te alloceren budget 1,1 miljoen euro).
Onderdeel van dit spoor kan ook de verbinding zijn met WP4, waarin organisaties zoals de Betaald Voetbal Organisaties (bvo's) een rol pakken vanuit hun maatschappelijk beleid (300.000 euro).
- Onderzoek de werkzame mechanismen, factoren en data van huidige succesvolle praktijkvoorbeelden en initiatieven (zie ook de Mulier-scan) en onderzoek hoe deze voorbeelden kunnen worden opgeschaald. Richt het onderzoek dus op:
 - verklarende factoren lage SEP-buurtten waar sport- en beweegdeelname hoog is
 - kennisvouchers en –synthese van lokale sportinitiatieven (evaluatie/impact) – best practices /succesfactoren
 - een verkenning van de rol van wijkdata. Hierbij gaat het om koppeling van data over bijvoorbeeld sportdeelname, beweegtijd, gezondheid, zorggebruik, sport- en speelvoorzieningen. (gezamenlijk 450.000 euro)
- Blijf de community stimuleren en intensiever op gezamenlijke kennisinfrastructuur van sociaal domein en sport en bewegen (70.000 euro).

Afsluitend, dit strategisch plan is bedoeld om echt een verandering te bewerkstelligen in de manier waarop dit wicked problem tot nu toe overwegend wordt aangepakt. Het is dus verstandig om een communicatietraject te starten gebaseerd op de visie van de crew, met een centrale plaats voor de invloed van sociale factoren, zoals bestaanszekerheid, sociale ongelijkheden en sociale relaties bij sport- en bewegkeuzes. Het doel is om met het werkveld te toetsen en te verdiepen op deze visie en deze onderzoeklijnen. Het zou moeten leiden tot de aanwakking van een beweging om meer en meer vanuit die invalshoek te werk te gaan, in het multidisciplinaire snijvlak van sport en sociaal kapitaal.

Bijlage 1

Geraadpleegde personen

<i>Naam</i>	<i>Organisatie</i>
Johan Annema	Beweegalliantie
Harry de Boer	TNO Healthy living
Peter Fluiter	Pandor/Fit dynamics
Lodewijk Klootwijk	POS
Joost Kok	Sport Data Valley
Niels Meijer	Cruyff Foundation
Gera Nagelhout	Maastricht University/IVO
Rachid el Ousrouti	Vakmanstad Rotterdam
Luthmarnick Maria	Sportief Besteed Groep
Lonneke Schijvens	KCSB
Hans Slender	Drenthe beweegt
Fenna van Marle	Haagse Hogeschool
Paul van der Kolk	Sportinnovator
Claudine Lamoth	UMCG
Elvira Stinissen	Ministerie VWS directie Sport
Johan Wakkie	Werkzaam voor oa JOGG, oud- voorzitter KNHB
Joanna Kruzycka	Gemeente Amsterdam
Aafke van Leeuwen	SPORT • Gouda
Marjon Bachra	JOGG

Bijlage 2

Geïnteresseerden die hebben deelgenomen aan meedenksessie april 2023

Jaap Litjens
Anne Muilenburg
Rena Braams
Babette Leeh
Nelly Voogt
Ivo van Hilvoorde
Joke Koers
Hans Derks
Sander Blikendaal
Jasper van Houten
Froukje Smits
Jamilla Vervoort
Minke van der Kooi
Thyrvi van Rosendaal
Nynke Burgers
Maudi Oerlemans
Dico de Jager